

no 29
november 2021

Veurlaesnummer
33 2021

d'Eigenspraok
veur Achterhoek en Liemers

Ons blaedje

Van de redactie

Beste Eigenspraaker en andere pröttel,
In november hollen wi-j van d'Eigenspraak al joren 'n soort aopen margen. Dan laezen wi-j vehalen veur in het plat. Vief jaar geleien kwam ik op den manier veur 't eers in contact met onze dialectwerkgroep den al besteet sinds mei 2002.

Jammergenog kan onze veurlaesmargen dit jaar veur de tweede keer niet deurgaon van waege 't virus. Toch hebt wi-j gemeend um jullie toch weer 's te motten trakteren op een stel mooie, zowat allemaol deur de schrievers eiges veurgelaezen, vehalen. Niet veur niks is ons blad interactief en dit betekent dat alles op alles is gezet um ons jaarlekse veurlaesprogramma 'gewoon' deur te laoten gaon, maor... in ons maondblad!

Op **pagina 33** kommen onze pröttjesmakers gewoon bi-j ow thuis in de beste

Twee limericks

De aftrap van onze digitale veurlaesmargen wödt gedaon deur limerickoloog Harrie Smits. 't Is elke keer weer verbaazingwekkend wat Harrie uut zien mouw wet te toveren. In ons oktobernummer dei Harrie uitvoereg verslag van woor 'n echte limerick **an mot voldoen (KLIK)**. Het ritme en 't metrum motten natuurlek helemal kloppen, en da's moeilek zat, maor an 't end mot ok steeds een biezunder element zitten. De laatste regel bevat

een grappig slot, of een verrassende wending deur een woordspölling of een dubbelzinnigheid. (of een plaagstoot) Een pointe dus. En juist doorin zie'j steeds weer Harries meesterschap. Dat het spöllen met woorden typisch 'n familiekwaal is – een 'geslachtsziekte', zo'k haos zeggen – wödt dudelek a'j ok het vahaaltje van zien bruur Leo laes en beluuster. Völ plezier in dit nummer met de Smitsen!

Harrie Smits

'n Piloot vrug an Jantje in Spangen:
"Kö'j ok zo naor vliegen verlangen?"
"O jao!" sprak dat ventje.
Piloot zei: "Momentje,
dan za'k der veur ow 'n paar vangen!"

**Harrie laest zien twee limericks
eiges veur op pagina 33**

De boef wacht de doodstraf al waeken.
Veur geest'leke hulp kwam 'n Daeken.
Maor kwaod zei de boef:
"Da's now hulp die'k niet hoef,
zien 'Baas' krie'k drek zo te spraeken!"

Digitaal Maondblad

d'Eigenspraok veur Achterhoek en Liemers

Inhold:

- **Ons blaedje**; interactieve veurlaesmiddag in ons blad **pag. 2**
- **Twee limericks**; Harrie Smits **pag. 2**
- **Gerrit ziek gepraot**; Paoter Willem Erinkveld **pag. 4**
- **Perikelen met kleren kopen**; Joop Keurentjes aover 'n keer naor 'de Duth' **pag. 5**
- **Waar gebeurd**; Ben Rouwhorst vetelt 'n sterk vahaal aover Zuwent **pag. 6**
- **Kleur bekenne**; Diny ten Brink aover 'n puberdochter die niet kan printen **pag. 7**
- **Leo de Eenkennige kan niet praoten**, een gefilmd stripvahaaltje uut 2018 **pag. 8-9**
- **Jip en Janneke op de camping**; Jan Verheijen aover ruziemaken bi-j de bakker um 'n krintebreudje **pag. 10**
- **Hendjes gevouwe**; Antoon Berentsen moch ooit optreden in de jaarlekse kindsheidsprocessie **pag. 11**
- **Kikvos Kasper**; een gedich van Else Klomps aover 'n haeveg avontuur met 'n gulzege stork **pag. 12-13**
- **Pinocchio**; Jan Verheijen; 't onwieze keertje kump weer 's in problemen **pag. 14-17**
- **'n Paracetamolletje**; Joop Keurentjes aover 'n gehaaide loodgieter **pag. 18**
- **Van oer naor iezer**; fotoreportage van Jan Verheijen **pag. 19-21**
- **Brief an Bea**; de druven bi-j André en Doortjen zun zuur **pag. 22**
- **Het verschil tussen Liemerse mins**; Frans van Gorkum mik ow wegwies in Liemerse karakters **pag. 23**

november 2021 n° 29

- **Doodgaon in 't duuster**; Joop Keurentjes dicht aover 'n zuneg keertje dat de piep uutgeet **pag. 25**
- **De weerman van 't Oosten**; Jan Geerts bezingt Gerrit Vossers in zijn carnavalschlagger **pag. 26**
- **Circus**; Mangel was as kind stapelierend gek op circus, en nog! **pag. 27**
- **Den Olden lesselt**; Joop Keurentjes met 'n stukske uut een krantje van vrogger aover de rivaliteit tussen Etten en Terborg **pag. 28-29**
- **Dialect-ABC**; Lex Schaars, Arie Ribbers en Harrie Kemperman **pag. 30**
- **Dinxpersen griep**; Theodoor Boland, veurgelaezen deur Alie Keming **pag. 32**
- **Veurlaespagina; alle veurgelaezen vehalen, gedichten en muziek bi-j mekaar!** **pag. 33**
- **'t Kleinste winkeltje van Gendringen**; Thea Broekhuizen **pag. 34-35**
- **Strukelen in Terborg**; Marcel van Berkum aover Joodse gedenksteden **pag. 36-37**
- **Aornt köch zich 'n hond**; Herman van Velzen, veurgelaezen deur zien zoon **pag. 38-39**
- **Geheugen**; lied van Toon Hebing met gitaarbegeleiding deur Lau Bisselink **pag. 40**
- **Moi, Woord van de maond**; Woordrubriek van Antoon Berentsen **pag. 41-42**
- **Schuldige weide**; gedich van Hans Mellendijk aover Drikus van de Stampert **pag. 43**
- **Collectebus veur OVGG** **pag. 44**

Op de veurplaat Joop Keurentjes bi-j onze laatste veurlaesmargen in 2019.

Gerrit ziek gepraot

Paoter Willem Erinkveld †

Het was afgespraake um te probere Gerrit ziek te praote. Wi-j had ter al 's 'n keer aover gehad, maor hi-j gleufde door niet in. Iedereen zol metspölle.

Goed, Gerrit kwam 's marges de kökke in veur 't eerste köpke en de vrouw van de boer, 'n older en erg röstig mins, zei: "Maor Gerrit, wat kiek i-j flesterig naeve de neus, he'j misschien niet goed geslaope of he'j koppien?" "Nee vrouw mien mankeert niks en ik heb geslaope as 'n os." Efkes later kwam de boer ok binnen en kek opens naor Gerrit en zei: "Keerl, wat zie'j der uut, bu'j krank of zo, i-j heb jao 'n kleur as 'n deurge-dr... ert."

Gerrit begon al wat te twiefelen en zei: "Ach 'n bitje koppien, maor a'k de koffie op heb zal 't wel baeter zun". Gerrit ging naor 't land en de daghuurder kek 'm aan en zei: "Verrek keerl wat zie'j der uut, i-j heb jao 'n kleur asof i-j net ow vader begrave heb en ow now kloor maak veur de begreffenis van ow moeder."

Gerrit had onderhand al niet völ kleur meer en meende ook dat hi-j zich wat draejerig vuulde en

wat schoeverig in den hoed. Hi-j dach dat e misschien de griep onder de neud had.

"Ja, ik denk da'k mien vandaag maor in den plorremand hol, want den arbeid dat wödt vandaag sowieso niks." Gerrit ging naor huus en kraop in bedde.

Toen ze um tien uur an de koffie zaten, wazzen ze 't der allemaol aover ens: 'n man kon ziek gepraot worre. Maor ja, now mo'w zien da'w um ook weer op de been krieg.

De boer ging naor de ziekenkamer en zei: "Gerrit en now as de bliksem 't bed uut met die gekke kunsten, door mankiert ow niks. En a'j der niet uut komp, krie'j aeve de eerste twee dagen niks te aete".

't Ziek praote had niet lang geduurd, maor 't baeter worre, ging nog haos vlugger. Gerrit had anders nogal völ aan 't hekken, maor dén dag hiel hi-j zich gebraoje.

Dit vahaaltje wödt op pagina 33 veurgelaezen deur 'n nichje van paoter Willem Erinkveld. Dinie Erinkveld woont in Ulf en i-j könt goed zien en heuren dat ze schik had met heur rol!

Perikelen met kleren kopen

Joop Keurentjes

Ooit moes ik naor een feesjen bi-j olde bekenden van mien. De 'plaats delict' was een nogal sjeke tent örges in onze mooie Achterhoek. Mien dochter, attent as altied, zei meteen al tegen mien: 'Pap, door kö'j niet in een spiekerboks en een slobbertrui naor toe'.

Zo kon 't dus gebeuren dat ik op enig moment met mien dochter veur de etalage ston van een gerenommeerde manufacturenzaak in onze onvolprezen Achterhoek. Nee, ik zal gin namen numen, maor 't was in Vasseveld en zien naam begon vrogger met een 'D'.

Ik had in de etalage al een heel mooi pak zien hangen, zo te zien precies mien maot, mien kleur en mien snit. Jao, as 't op pakken ankömp bun'k tamelek kieskeureg. Zo vaak koop i-j gin ni-j pak, dan mot der wel iets an de hand zun. Nao gebruik wödt 't pak dan ok zorgvuldeg laevenslang opgehangen in de klerenkas. Bi-j een volgende gelegenheid is 't kledingstuk hatstikken verolderd, uut de tied, veschimmeld en völs te klein. En, zoas Napoleon zien einde vond in de slag bi-j Waterloo, zo vinnen alle goeie pakken hun einde in de zak van Max.

Eenmaal binnen wodden wi-j geholpen deur een meisje met gruun heur. 't Ston eur nog mooi ook.

't Was een kitteg en een heel gediensteg en vrolek meidjen, maor as ik gruun heur had, dan liet ik 't meteen verven. Ik vraog heur of ik dat pak in de etalage mag passen. 'Zeker me-neer', zeg 't meidje, een en al behulpzaamheid, 'maor wij hebben ook pashokjes hoor!'

As wi-j nao gedaone zaken weer de parkeerplaats oplopen en de aankopen in de achterbak van de auto willen leggen, zien wi-j dat de achterkant van de Renault CLIO flink beschadig is. Da's effen beheurlek schrikken.

Gelukkig zit der een briefken achter de rutenwisper. Wi-j halen 't der achterhen en laezen 't volgende:

'BESTE RENAULT CLIO EIGENAAR. TERWIJL IK DIT SCHRIJF STAAN OP DEZE PARKEERPLAATS 50MENSEN NAAR MIJ TE KIJKEN. ZIJ DENKEN DAT IK MIJN NAAM, ADRES, KENTEKEN EN POLISNUMMER OPGEEF. DAT IS DUS NIET ZO!'

Waor gebeurd

Ben Rouwhorst Zuwwents dialect

'n Helen tied eledene kwam der ne gepensioneerden tandarts in Zuwent wonen, vlak naast mien breur. Dén tandarts was helemaal neet op de heugte van allerlei gebroeken en gewoonten hier op 't platteland. Hee hef altijd in de straote van ne beheurlek grote plaatse ewoond. Hee was drok met zien wark en bekummerde zich neet um wat zich boeten um 'm hen afspölde.

Totdat e in Zuwent kwam en heurde van al dee gewoontes en gebroeken. Hee von dat bliksems interessant en had der alle tied en aandacht veur en deed der ok geerne an met. Zoas 't mooimaken veur ne broedlachte, kraamschudden, ni-jjaor winnen enz. enz. Wieters d'r zun veur mekare in goeie en slechte tieden. Mekare helpen um niks.

De tandarts was ne statige, wat autoritaire man met 'n mooi snörreken onder de neuze. As tandarts was e zeer bekwaom, maor as mens wat afstandelek. Maor ja, wat neet kent, is vake onbemind zu'w maor zeggen. In de naoberschap was e heel anders, aopen en belangstellend, wol geerne an alles metdoon en dus ok een goeien naober zun. In den umgang veel e alderbarstend met, dat zee'j en heure i-j wal vaker, mensen kunt as 'n blad an de boom ummeslaon.

Op 'n gegeven moment was e op kraomvisite in den naoberschap. Daor werden, nao gebroek van ne flinken borrel, allerlei sterke en minder sterke verhalen veteld. Ok den tandarts had 'n prachtig verhaal, volgens 'm waor gebeurd. Op zundagmorgen kump der ne kaerl bi-j 'm an de deure, neet ene

oet ziene praktijk, maor dén man had alderjekese tandpiene. Van alles had e thoes al geprobeerd, ne proem tabak derop, van 't mark BZK – 'boer zonder kont' zeien wi-j altijd – ne flinken borrel jenever enz. enz, maor der was niks wat hielp.

De vraoge was of de tandarts 'm neet van de piene af kon helpen op dissen nog wal mooien zundagochtend. De tandarts kon op dat vrendeleke verzeuk gin nee zeggen en wol 'm wal van de piene afhelfen. Hee leet 'm binnen in de behandelkamer en hee moch plaatsnemen op den groten behandelstool. Of meneer den tand zo wol laoten trekken of dat e liever eerst 'n verdovings-sputjen wol hemmen. Meneer wol wal geerne gebruik maken van dat sputjen.

Nao toediening van 't vedovingssputjen mos e effen in 't kämerken daornaost plaatsnemen. Dat sputjen had effen tied neudeg um zien wark te doone. De patiënt bleef echter neet in dat kämerken. Nee, hee ging der as de bliksem tussenuut op weg naor zien hoesdokter met de vraoge of dén zien tand effen wol trekken. Verdoven was niet neudig. Zo ezeg zo edaone.

'n Hele tied later kump den tandarts met de hoesdokter in contact. Hee vetellen wat 'm was aoverkommen. Zo zee'j maor weer: de een zien nood is de ander zien brood, maor zundagswark is niet stark.

Dit verhaal wödt deur Ben
op pagina 33 veurgelaezen

Kleur bekenne

Diny ten Brink - Laotums dialect

Shit...! Mááám!!! Weurum dut dén verdomde printer now weer zo raar? Moeder kump met natte hande uut de keuke, woor ze net de piepers veur 't aovendaete aan 't schille was. "Woor is den brand?" vrög ze met 'n amusante blik op eur dochter. 't Is wat met die pubers. As der iets niet onmiddellek lukt, is 't huus te klein. En den taal den ze dan uutsloen. Maor veural dat toontje, woorop. 't Zun dan net van die opgefokte kraeje.

"Now, wa's der aan de hand?" "Wat der aan de hand is...?" krig ze as antwoord, "kiek dit is der aan de hand! Mo'j disse kleure now 's zien. Da's toch gin gruu! En hier dat mot blauw veurstelle!"

Moeder krig 'n A4-tje onder de neus gedouwd en mot toegeve dat disse griesgrauwe kleure beslis niet lieke op wat 't zol motte zun. "En dan nét vandaag. Marge mot ik dit warkstuk inlevere, dus ik mot 't now geprint hebbe" tiert dochterlief deur. "Luuster effe Liselotte," zeit moeder "Ik wil 't vuurke niet wiejer opstaoke, maor ik snap niet da'j door weer op 't letste moment met kom. Gi-j wis toch al waeke geleje, wanneer 't af mos zun" "Jao, an zo'n praek he'k now niks..." onderbrik Liselotte eur moeder. Vertel mien liever wa'k doen mot." Moeder löp naor de printer, mik de klep los en vrög "He'j de cartridges gecontroleerd?" "He'j de cartridges gecontroleerd?" jouwt Liselotte eur nao, "Jao, natuurlek he'k die gecheckt. Eergistere he'k der nog twee vervange en in die andere zit nog ink genug." Moeder zuch en zeit: "Now, dan zit der niks anders op as da'j met den printer langs de computerwinkel gaot, waor wi-j 'm gekoch hebbe." "Jao, jao, hoe zie gi-j dat veur ow? Achter op de fiets zeker?" Moeder wödt der 'n beetje kribbig van, maor ze hölt zich in. Dat warkstuk mot tenslotte op tied ingeleverd wodde. Ze hölt eur scholders op en zeit: "Now, toe dan

maor weer, dan ri-j ik ow der wel hen met de auto." Liselotte gif zich niet zo maor gewonne. "Mot ik dan éch mét naor dén winkel...?" "Wil gi-j die blaedjes vandaag nog uitgeprint hemme of wah?" reageert moeder. Liselotte draejt zich gelaote um, trik de stekker uut 't stopcontac en slöt de printer onder de arm. "Now, toe dan maor weer," zeit ze, terwijl ze eur moeder verwietend aankik. Of dat 't eur schuld is.

Onderweg naor de winkel wödt der niet völ gepraot. Liselotte zit veur zich uut te mokke en moeder löt dah maor zo. In de loop van de tied het ze wel geleerd dat hoe minder ze zeit, hoe sneller die bokkepruuk weer an de kapstok kump te hange. Ach, die blage hebbe dan wel gauw 'n grote waffel, maor zo be-roerd zun ze uiteindelek toch ook niet.

As Liselotte nao een stief kwartierke met de printer de winkel uut kump, het ze rooie vlekskes in de snuut. Bedees, bi-jna verlaege, stap ze bi-j moeder in de auto. "Zo, dat hemme ze 'm snel gefiks! Was 't maor 'n kleinigheid?" vrög ze eur dochter. Behalve de snuut kleurt now ok de hals van Liselotte zo rood as 'n tomaat. " 't Wa.. 't was mien eige schuld" schuttert ze. "Ik had bi-j den blauwe inkspatroon 't plekkertje der op laote zitte." Moeder en dochter kieke mekaar an en effe is 't stil in de auto, dan barste ze tegeliek in lache uut. Jao, met 'n plekkertje op 't gaetje kump der gin ink op 't papier, grinnikt moeder. As moeder op wil trekke, vuult ze de hand van Liselotte op die van eur en ze heurt 'n fien stemmeke rechts van eur zegge: "Sorry mam!"

LEO DE EENKENNIGE 5

DEUR JAN VERHEIJEN

'T KOSTEN 'N HOOP MOEITE UM LEO ZOWIED TE KRIEGEN DAT E MET WOL WERKEN AN ONZE STRIPVEHAALTJES. 'MAAK MIEN NIET TE BEROEMD' ZEI E STEEDS. UMDAT IK STEEDS MAOR BLEEF DEURDRAMMEN, KREEG IK 'T UUTEINDELEK TOCH VEUR MEKAAR. IN 'T VOLGENDE VEHAALTJE LEG LEO UUT DAT E NIET ALTIED ZO PRAOTZAAM WAS. INTEGENDHEEL! AS KIND HET 'T HEEL LANG GEDUURD VEUR AS E PRAOTEN WOL.

IK BUN
GEBOREN
OP ZEER
JEUGDEGE
LAEFTIED

EN NAONTIED
DÖRFDE IK NIET
TE PRAOTEN.

IK WAS
VIJF
JOOR
EN TOEN
HAD IK NOG
GIN WOORD
GEZEG...

ANDERE
KINDEREN
BEGINNEN
MET EEN OF
TWEË JOOR
WAT TE
MUMMELEN
VAN MAMMA
OF PAPPAS
OF ZO...

EN IK HAD
MET VIJF
JOOR NOG
NIKS
GEZEG!

MIEN OLDERS
DACHTEN DA'K OK
HELEMAOL NIET
AN'T PRAOTEN AN
KWAM...

ZE WAREN AL
ZO'N GEBAREN-
SCHOOL VEUR
MIEN AN'T
UUTZUKEN.

EN ZO
INENS
'S MARGES
ZATTEN WI-J
AN 'N
SPEKPANNE-
KOEK,

EN TOEN ZEG
IK ZO INENS:
'DE SUKEPOT
STEET NIET
OP TAOFEL!!

OH, WAT 'N CONSTER-
NATIE WAT DAT GAF!
MIEN VADER EN MOEDER
SPRONGEN OP MET DE
HANDEN IN DE STRATO-
SFEER: 'ONZE LEO KAN
PRAOTEN! EN MIEN
MOEDER KNIELN VEUR
MIEN NEER EN ZEI: 'MAOR
LEO WEURUM HE'J NOOIT
EERDER GEPRAOT?'

IK ZEG:
MAOR
WEURUM
DAN
MAMMA?
EERDER
STON DE
SUKPOT
ALTIED OP
TAOFEL.

Veur de meeste vhaaltjes van Leo he'k ooit foto's van 'm gemaak en zien teksten he'k opgenomen met mien tillefoontje. Op 5 mei 2019 was mien laatste sessie met Leo. Hi-j is twintig dagen later op drieënnegentigjorege laeftied aoverleden. Alle vhaaltjes doornao kommen uut zien conference-schrijfjes die hi-j mien een paar waeken doorveur had geschonken.

Dit vhaaltje is end 2018 opgenomen bi-j Leo Smits thuus.

Ik moch van Leo gewoon deurgaon met publiceren. Foto's van Leo had ik genug, want bi-j elke sessie miek ik heupen foto's en filmpjes um ooit te gebruiken.. 't Stripvhaaltje op de veurige pagina ston al eerder in ons blad, maor dat moment ha'k toevallig ok gefilmd. Doorum kump veur dit speciale veurlaesnummer de enige echte Leo Smits an 't woord.

Hierbi-j ok nog wat hele kleine ongepubliceerde stukskes van Leo uut zien schrijfjes:

"Mensen denken dat ik altied zo gehaaid bun gewes, maor doorveur mos ik toch eers naor school. Wi-j kreggen Vaderlandse Geschiedenis en de meester vroeg: 'woor was koning Willem II veur verantwoordelek?' Ik zei toen: 'veur Willem III.' De meester had ok veteld aover Willem de Zwijger. Dén had Nederland gemaak töt wat 't vandaag was, maor van mien-

vader mos ik de complimenten doen en zeggen at 't gin werk was um door één man de schuld van te geven. Ik zat vrogger op de laegere school ongeveer in 't midden van de klas en toe zei ik tegen de meester da'k 'm van dooruut niet zo goed kon vestaon. De meester zei dat hi-j door gin las van had en dat hi-j mien wel goed kon vestaon. Toen zei ik: En wie lag der gisteraovend met mien oldste zus-ter bi-j ons in de häöjmiet? En toen moch ik geliek een paar banken naor veuren opschoeven.'

Jip en Janneke op de camping

Dit verhaal, speciaal veur kinder, wödt op pagina 33 deur Jan veurgelaezen

Jan Verheijen

“Lek mien toch de kont” zegt Janneke tegen Jip as ze met zien beien de bakkerswinkel binnengaon. De luj in de winkel kien heur met grote ogen an: da’s toch gin taal veur ‘n kind! Jip schaamp zich kapot. Vanaf dat ze van de camping naor ‘t dörp lopen, is ze al an ‘t drammen: ‘t motten en zullen krintebreudjes wodden en gin roziebreudjes! Jip het liever met rozien.

“Vier krintebreudjes” zegt Janneke as ze an de beurt zun. Jip het zich der maor bi-j neer te leggen. “Die bunt op, wi-j hebben alleneg nog roziebreudjes” zeg de bakkersvrouw. “Die hoeven wi-j niet” antwoordt Janneke. Kwaod lup ze de winkel weer uut. “Doe die dan maor” meent Jip. At e betaald het, döt e de toet in de boodschappentas. Hi-j krig ok nog ‘n snuupke. “En dit is veur ‘t hundje buten” zegt de bakkersvrouw. Ze gif Jip ‘n stukske brood van de sni-jmachine.

‘t Middagzonneke steet hoog an de luch. maor as Jip weer buten kump, lut het snuutje van Janneke ‘n zwoere onweersbuj zien. Takkie begint met zien stetje te zwaaien, zo bli-j at e is met ‘t köske brood en diplomaat Jip gif zien snuupke maor gauw an Janneke. Een goeie waek bunt ze now van huus en echte ruzie hebt ze nog niet gehad. As Janneke weer op de camping kump, is zi-j ‘t al weer vegaeten.

Nao de botram met ham en gebakken ei - en natuurlek een lekker roziebreudje - gaot de kinder naor ‘t spöltuintje. Da’s vlak-bi-j de caravan. Deur ‘t mooie weer könt ze door hele dagen spöllen en daldejen. Takkie mag met, maor hi-j mot wel an ‘n töwke. Zo heurt dat op de camping. **‘Honden aan de lijn’** steet op ‘n bodje.

De andere kinderen van de camping meugen umstebeurt ‘n klein endje met ‘t hundje wandelen. Takkie het mien toch ‘n schik! Intussen vermaken Jip en Janneke zich ok haeveg op de wipwap en de schommel. Ok is ter ‘n hoge gli-jbaan, compleet met matjes. Zi-j roetsen net zo vaak naor onderen töt ze der doodmuuj van zun.

Nao ‘n hötje kump Takkie trug van het wandelen met ‘n half krintebreudje in zien bek. As Jip an het deerntje dat ‘m vashölt vrug hoe Takkie an dat krintebreudje kump, zeg zi-j: “Van mien moeder gekregen, köj hier op de campingwinkel kopen.”

Gelukkig het Janneke niks geheurd!

Hendjes gevouwe

Dit verhaal wödt op pagina 33 deur Antoon veurgelaezen

Antoon Berentsen - Zeddams dialect

Hi-j wazze twaalf joor old, dus nog net onder de laeftiedsgrens, um met te doe:n met de joorlekse kindsheidsprocessie. Dit katholieke spektakel beheurde niet tot de belangrieke feestdage in ‘t kerkelek joor, maor was wel de meest exotische. Dus was de vraog, welke rol hi-j dit joor zol magge spölle.

‘t Lie:fst natuurlek prie:ster! Dan mog hi-j helemaal veuráan ‘n helen trop gewone geleuvege aanvoere, de minse zaegene en de hostie uitdele, tenminste doen as-of.

‘n Vremp woord: Kindsheid. Woor ‘t heerkwam, wis’e nie:t. Dat ‘t al meer as honderd joor besting en aover de hele wereld gebeurde, ook nie:t. En dat ‘t allemaol veur de heidense kindere in wied afgelaeye lande wazze en de olders door ‘n tweeënhalve cent per maand veur neerleie, dah ging allemaol aan ‘m veurbi-j.

Naodat hi-j aover zien te-leurstelling hen was, dat’e alleneg maor as misdienaar naeve de prie:ster mog staon, mos hi-j aan de slag. As koorknaap hoog baove de minse achter bi-j ‘t örgel had’e namelek gin ervaring met ‘t assistere onder op ‘t altoor. Den langen toog met superplie, wah indrukwekkend! Hi-j kreg ‘t allemaol aangemaete op school. Kiste vol met klerre. De eige hemds-ermele moste wel teruggeslage worre, want anders was ‘t gin gezich. En vader zol toch ook efkes de schoe:n motte boene!

Op de grote dag was ‘t opstelle bi-j ‘t klooster. ‘n Lange stoet was ‘t. Gelukkeg sting hi-j as misdienaar bi-jnao veuraan. Zuster Agatha kwam speciaal op ‘m af, umdat hi-j maor utfiegeliere blef, hoe hi-j zien hendjes netjes in de vouw kreg. Minse minse, wat ‘n falderatie zo net veur de stat! Krie:g dah maor ‘s veur mekaar, um de duu:m zo aover mekaar te krie:ge as ‘n echte misdienaar dah dut. Wat ‘n fiemelwark en de zuster wier d’r niet aardeger op. Loos ging ‘t. Van ‘t klooster naor de kerk. ‘n Trop minse naeve de weg. ‘t Hele darp was uitgelope. Maor den armen misdienaar zag door weineg van. Hi-j deej niks as zweite um zien duu:m met de gevouwe hendjes te laote samewarke.

Zeddams 1940

Else Klomps - Wenters' dialect

An den rand van den viever zat ne kikvos geneuglek op een blad.
Kasper heten e, en hee dach: 'Heerlek, dat kikvoslaeventje! Wee dut mien wat?'

Maor in de wiedte dreigen groot gevaor.
Ne stork op hoge peute kek ens rond en wodden Kasper gewaor.

Zo'n kikvosmäölken, dat ston 'm wal an
en stillekes stappend kwam e héééééééél kortan!

Ton hoven e zich enkelt nog maor te bukken
um Kasper met een vaartjen van 't blad af te plukken.

Bots zweven Kasper deur de loch. Hee schrok zich te basten.
Weg wol e! Deroet! Maor den akeligen stork heel 'm stevveg vaste.

Kasper kwaken en stompen en schuppen, ging haevig tekeer in de snebbe.
't Langeleste hef e den stork maor keihard in zien tungesken ebettene!

Ton deed den stork ziene kleppe los. Kasper veel dale, neet wied van 'n bos.
'Au!' kwaken e, al deed 't feitelek gin zeer, 'zonne reize hoof ik nooit weer!' ►

Hee kek umme zich hen, zag luk veraltereerd waar-t-e was beland.
In de wiedte lag den viever, daor ummehen heel völle zand.

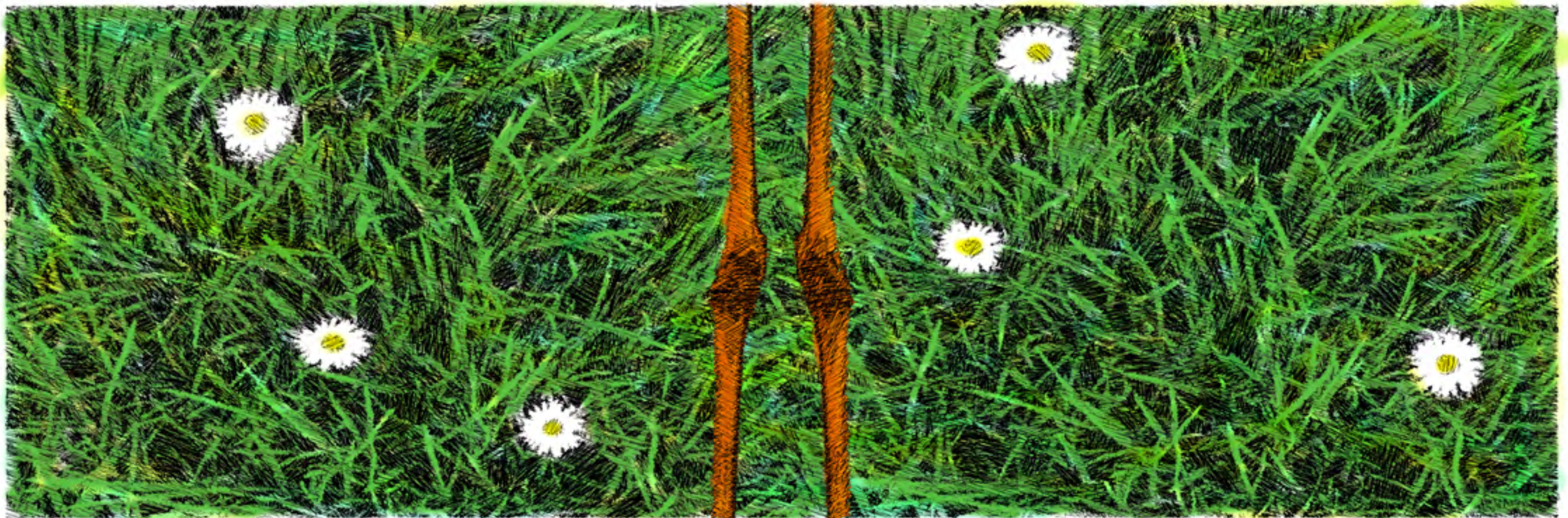
'Oei', dach Kasper, 'hoo pak ik dat noo an?
Noh ja, och, al he-k 't nog nooit edaone, ik denk da-k 't wal kan!'

Hee zetten zich met ziene sterke peute in 't kroelzand af
en genk naor 't water in spring-sprong-strukeldraf.

Af-eäösd en alderbastend meu krop Kasper wat later weer op zien blad.
Duftig naoheggend, maor veural heel tevrae, dat e zich 't laeven zo ered had.

Ton gapen e onmundig haeveg; den meddag kwam 'm an.
Kasper genk liggen, maor de röste duren neet zo lang.

Want stillekes stappend kwam daor ne stork héééééééél kortan.
Hee hoven zich enkelt nog maor te bukken umme Kasper van 't blad af te ...

29. Hi-j geet trug naor 't huus van de Fee, die 'm belooft dat hi-j de volgende dag niet langer een marionet zal zun, maor 'n keerl-tjen zal wodden. Onmundeg lekker ontbijt met koffie en melk um dit geweldige moment te vieren.

Onderwiel de visser op het punt ston Pinocchio in de braodpan te smieten, kwam een grote hond de grot binnen, dén op de scherpe en vette bakloch afkwam.
- Gao weg! - riep de visser 'm dreigend, onderwiel hi-j de bebloemde pop in zien hand hiel.

Maor de arme hond had onmundege smach. Hi-j janken en draejen met zien stat as-of e zeggen wol:

- Geef mien een hepken en ik laot ow met rus.
- Sodemieter op, zeg ik ow! - herhalen de visser en hi-j stak zien been uut um 'm te schuppen.

Maor de hond, den, at e ech honger had, niet gewend was um op te geven, blökken tegen de visser en liet 'm zien verschrikkeleke hoektanden zien.

Op dat moment heuren i-j in de grot een piepstemmeken dat zei:

- Red mien, Alidoro! A'j mien niet redt, wod ik gebakken! ... -

De hond herkennen geliek Pinokkio's stem en töt zien grote verbazing realiseren hi-j zich dat het stemmeken uut dat bebloemde bundeltje kwam dat de visser in zien hand hiel.

Dus wat dei-e? Hij nam een grote sprong vanaf de grond, grep dat met bloem bestaoven bundeltje en hiel 'm veurzichtig vas met zien tanden, rennen de grot uut en miek as de bliksem dat e wegkwam!

De visser, dén knap mietereg wed toen hi-j zag dat een vis uut zien hand wed gerukt, dén hi-j zo graag wol opaeten, proberen de hond achternao te gaon; maor nao een paar stappen begon e te hoesten as 'n gek en moes e trug.

Ondertussen stoppen Alidoro, dén ontdekte dat hi-j op het pad naor 't dörp liep, en zetten zien vriend Pinocchio veurzichtig op de grond.

- Ik bun ow ongeleuflek dankboor! zei de pop.

'Niet neudig,' antwoorden de hond, 'i-j heb mien gered, en wa'j gedaon heb, krie'j trug. Wi-j wetten allemaol da'w in disse wereld zun um mekaar te helpen.

- Maor hoe kwam i-j dan in dén grot terecht?

- Ik lag hier nog meer dood as laevend op het strand en toen kwam deur de wind van wiedaf de geur van gebakken aeten. Deur dén lekkere loch kreg ik zin an aeten en ik ging der hen. A'k een minuut later was gekomen!...

- Praot mien der niet van! - riep Pinocchio dén nog steeds bibberen van angs - Praot mien der niet van! A'j een minuut later was gekomen, was ik now gebakken en opgegaeten. Brr! De kolde rillingen lopen mien aover de boek a'k daran denk! ... -

Alidoro stak lachend zien rechterpoot naor de pop, dén der stevig in knep bi-j wieze van grote vriendschap, en toen gongen ze uut mekaar.

De hond liep naor huus en Pinocchio, alleen gelaoten, gong naor een hut niet wied weg en vroeg an een olde man dén bi-j de deur ston um zich in de zon te warmen:

- Zeg meneer, wet i-j iets van een arm jong met een wond an de kop en dén Eugenio heit?

- Dat jong is deur 'n paar vissers naor disse hut gebrach, en now...

- Now zal hi-j wel dood zun! ... - onderbrak Pinocchio, met völ pien.

- Nee: hi-j laeft en is al naor huis truggegaon.

- Ech woor? - riep de pop, springend van blijschap - Dus de wond was niet slim?

"Maor 't had heel slim en zelfs fataal kön-

nen zun," antwoorden de olde man, "umdat ze een groot, in karton gebonden boek naor zien kop hadden gesmetten.

- En wie had dat dan gesmetten?

- Een klasgenoot van 'm: een zekere Pinocchio...

- En wie is Pinocchio dan? vroeg de pop, zich dom hollend.

- Ze zeggen dat hi-j een mietzak is, een zwans, een echte doerak ...

- Gelaogen! Allemaal gelaogen!

- Ken je dén Pinokkio?

- Van heuren zeggen! antwoorden de pop.

- En wat is dat dan veur 'n jong? vroeg de olde man.

- Hi-j liek mien een hatstikke goeie zoon, dén graag studeert, gehoorzaam is, dol op zien vader en zien familie ... -

Onderwiel de pop al disse leugens met een staolen gezich vertellen, raken hi-j zien neus an en merken dat de neus meer as een handdikte was gegröjd. Toen begon-e hatstikke bang te schreeuwen:

- Al 't goeie da'k ow proberen wies te maken is ga niet woor, want ik ken Pinocchio heel goed en ik kan ow ok verzekeren dat hi-j ech 'n stout jong is, dén ga nooit wil luusteren, dén in plaats van naor school te gaon, met zien klasgenoten der tussenuut gong! -

Zo gauw hi-j disse woorden zei, wed zien neus kötter en wed-e weer net zo groot as-e eers was.

- En woorom bu'j zo wit? vroeg de olde man 'm plotseling.

- Za'k ow vertellen ... zonder da'k 't deur had wreef ik mien eiges langs 'n muur dén pas witgekalkt was - antwoorden de pop, dén zich schamen um te zeggen dat-e as 'n vis onder de bloem was geströjd um in een pan te bakken.

- En ow jas, ow kotte boks en ow pet, wat he'j doormet gedaon?

- Ik kwam dieven tegen die mien de kleren uitdeien. Zeg, goeie olde man, zol i-j mien niet toevalleg wat kleren willen geven, zodak naor huus kan gaon?

- Mien jong, wat kleren anbelangt, ik heb alleen een kleine zak, woor ik de lupines in bewaar. A'j wil, ma'j 'm hebben. -

Pinocchio liet zich dat gin twee keer zeggen: hij pakken geliek de lupinezak dén läög was, en naodat-e met een scheer een klein gaetje in de baojem had gemaak en nog twee gaetjes veur zien arms, trok hi-j 'm an as een hemp. En met zuk dun grei an de kont gong hi-j naor 't dörp.

Maor onderweg vulen hi-j zich niet op zien gemak, hi-j begon steeds langzamer te

lopen en zei tegen zich eiges:

- Hoe zal dat gaon met mien goeie Fee?
Wat zal zi-j zeggen as ze mien zut? ... Zal ze mien vegeven? ... Ik waog te wedden dat zi-j mien niet zal vegeven! ... oh! zi-j vegif mien zeker niet ... En ik heb 't weer vezauwd umda'k 'n snotaap bun dén altied van alles belooft en 't nooit dut! ... -
Hi-j kwam in het dörp aan toen 't al donker wier en omdat het slech weer was en 't duchtig raegenen, gong hi-j regelrech naor 't huus van de Fee um op de deur te kloppen en naor binnen te gaon.
Maor toen hi-j der was, waogen hi-j 't niet meer en in plaats van te kloppen, rennen hi-j ongeveer twintig passen trug. Toen liep-e veur de tweede keer naor de deur trug en waogen 't nog niet, toen 'n derde keer... en niks. De vierde keer nam hi-j bevend de iezeren klopper in zien hand en gaf een zach tikje.
Wachten, en maor wachten, eindelek gong nao een half uur een raam op de baovenste verdieping los (het huus had vier verdiepingen) en Pinocchio zag een grote slak te veurschien kommen, dén een klein lempken op zien kop had en zei:
- Wie is hier op dit uur?
- Is de Fee thuus? vroeg de pop.
- De Fee slup en wil niet wakker gemaak wodden: maor wie bun i-j dan?
- Ik ben het!
- Wie, ik?
- Pinocchio.
- Welke Pinocchio?
- De pop, dén bi-j de Fee in huus woont.
- Ah! Ik snap 't; - zei de slak - wach door op mien, want ik kom naor onderen um geliek de deur los te doen..
- Schiet asteblijf op, want ik sterf van de kou.
- Mien jong, ik bun een slak en slakken hebben nooit haos. -
Ondertussen gong der een uur veurbi-j,

twee gongen veurbi-j en de deur wed niet losgemaak. Dus wed Pinocchio, dén rilde van de kou, van angst en van 't water op zien lief, treureg en hi-j kloppen een tweede keer en wat hadder.
Bi-j dén tweede klop gong een raam onder los en kwam de slak weer te veurschien.
- Beste slak - riep Pinocchio vanaf de straot - Ik wacht al twee uur! En twee uur, in disse beroerde nach, wödt steeds langer. Schiet alsteblijf op.
- Mien jong, - antwoorden 't slijmerege beest in alle rust vanuut het raam - mien jong, ik bun een slak, en slakken hebben nooit haos. -
En het raam gong weer dich.
Effe later was 't twaalf uur, 't wed twee uur, en de deur zat nog altied dich.
Toen Pinocchio, zien geduld verloren had, grep hi-j kwaod de deurklopper um een klabaats te geven dén deur het hele gebouw zol dreunen, maor de klopper, dén van iezer was, wed plotseling een laevende paling, dén uut zien handen glaej en in een plas water verdween in het midden van de weg.
- Ah! Zo geet dat? Riep Pinocchio, dén steeds kwaojer wed - As gewoon kloppen niet hulp, za'k wel kloppen met de vuut. -
Hi-j liep 'n endje trug en gaf een flinke schup tegen de deur van het huus. De klap was zo haeveg, dat zien vuut 'n endje het holt van de deur ingong, maor toen de pop 'm deruut proberen te kriegen, was 't allemaol vegeefse moeite, omdat de voet vas zat as een flinke draodnaegel.
Stel ow dén arme Pinokkio veur! Hij mos de rest van de nach met één voet op de grond en de andere umhoog deurbrengen.
In de margen, toen de zon al was opgekomen, gong de deur eindelek los. Dat goeie beest van 'n slak had maor liefs negen uur neudeg gehad um van de vierde vedieping naor de straotdeur te gaon.

Hi-j zweiten as 'n peerd.

- Wat maak i-j dan met ow voet in de deur? vroeg hij lachend an de pop.
- Dén schamen zich kapot. Zol mooi zun beste slak, a'j mien van disse marteling zol können losmaken.
- Mien jong, door he'j 'n timmerman veur neudeg, en ik bun nooit timmerman gewes.
- Vraag de Fee dan! ...
- De Fee slup en wil niet wakker gemaak wodden.
- Maor wi'j dan da'k de hele dag an disse deur vasgenaegeld blief zitten?
- Völ plezier met het tellen van de mieren die op straot langskommen.
- Breng mien dan in ieder geval wat te aeten, want ik bun helemaol kapot.
- Geliek! Zei de slak.
Sterker nog, nao drie en een half uur zag Pinocchio de slak trugkommen met een zilveren dienblad op zien kop. Op het dienblad lag een brood, een gebraojen tuut en vier riepe abrikozen.
'Hier is het ontbijt dat de Fee ow stuurt,' zei de slak.
De pop was helemaol getroost en bli-j toen hi-j al dat lekkers zag. Maor viel dat effe tegen! Toen hi-j begon te aeten, kwam-e derachter dat het brood van gips was, de kip van karton en de vier abrikozen van albast, zo gekleurd as-of ze echt wazzen. Hi-j wol gaon hulen, hi-j was kats van perceel, hi-j wol het dienblad wegsieten en alles wat derop lag, maor in plaats doorvan, of het now deur de pien kwam of deur de honger, viel hi-j bewusteloos neer. Toen hi-j bi-jkwam, merken hi-j dat-e languut op een bank lag met de Fee naos 'm.
- Ok disse keer vegeef ik ow - zei de Fee - maor waar ow, a'j mien nog een keertje veur de gek hol! ...
Pinocchio belaooven 't en zwoer dat hi-j zol studeren en dat-e zich goed zol gedragen.

En hi-j hiel woord veur de rest van het joor. Bi-j de examens was e zelfs beste van de school en zien holding wed in het algemeen zo geprezen en goed gevonden, dat de bli-je Fee tegen 'm zei:
- Margen wödt ow wens eindelek vervuld!
- Wat bedoel i-j?
- Margen bun i-j gin holten pop meer en wod i-j een fatsoenlek keerltjen. -
Niemand zal het zich ooit können veurstellen hoe bli-j Pinocchio was. Al zien vrienden en klasgenoten zollen de volgende dag wodden uitgeneudeg voor een geweldig ontbijt in het huis van de Fee um disse fantastische gebeurtenis samen te vieren. De Fee had tweehonderd köpjes koffie met melk en vierhonderd botterams met botter en suker kloorgemaak. Dén dag zol heel mooi en heel bli-j wodden, maor...

...Jammergenog is ter in 't laeven van poppen altied iets wat alles bedirf.

'n Paracetamolletje

Joop Keurentjes

Een hötjen geleien las ik in de krant dat nogal wat mensen in Nederland de huusarts niet erg klantgericht vinnen, uutzonderingen doorgelaoten. Te weinig aandacht en gauw kloor, volgende patiënt.

Uut een gezondheidsonderzoek kömp naor veuren dat mensen beveurbeeld een bezoek van een huusarts now minder waarden dan vrogger. In dat onderzoek klagen Nederlanders aover gebrek an respect, een teköt an tied en aandacht en lange wacht-tieden. Ze geven de huusarts gemiddeld een 6,5 as rapportcijfer. Now mot ik hierbi-j opmerken da'k zelf niks te klagen heb, verre van dat.

In 't dorp woor ik geboren en getogen bun, ha'j völ boeren, maor ok völ ingewottelde ambachslieden. Gelukkeg maor, want ik had as kind niet zovöl met boeren, met varkes, met tuten, koeien en inherent dooran met: strontboeren, varkesdrollen, tuteköttels en koeienvlaaien. Woor ik meer met had was Geert, de oerolde ambachtsman en plaatseleke loodgieter. Geert was nog van de olde stempel, was een vakman

dén zich richtte op anleg en onderhoud van sanitair, vewarmingsinstallaties en waterleidingen. As een klant belde dan ging e der meteen opaf.

Op een mooie zonnige zondagmorgen belt zien huusarts met de vraog of e direk wil kommen want hi-j het water in de kelder staon. Geert probeert de huusarts af te wimpelen en vrug of dat niet wachten kan töt maandag. Nee dat kan niet, de huusarts steet derop dat Geert de loodgieter direk kömp. Geert, den dikke goedgezak, geet dan aoverstag en zegt dat e deran kömp.

Eénmaal bi-j de huusarts wödt Geert meteen metgenomen naor de kelder. De huusarts dut de deur los en Geert zut inderdaod dat der een halve meter water in de kelder steet. Hi-j pakt zien knip uut de kontzak en vist door een paracetamol-tabletjen uut. Die het e altied bi-j zich, want van sommige klanten krig e alleen maor koppien en dan kommen ze mooi van pas. Dan gooit e 't tabletje in 't water en zegt tegen de huusarts: "As 't morgen niet aover is dan mo'j mien bellen."

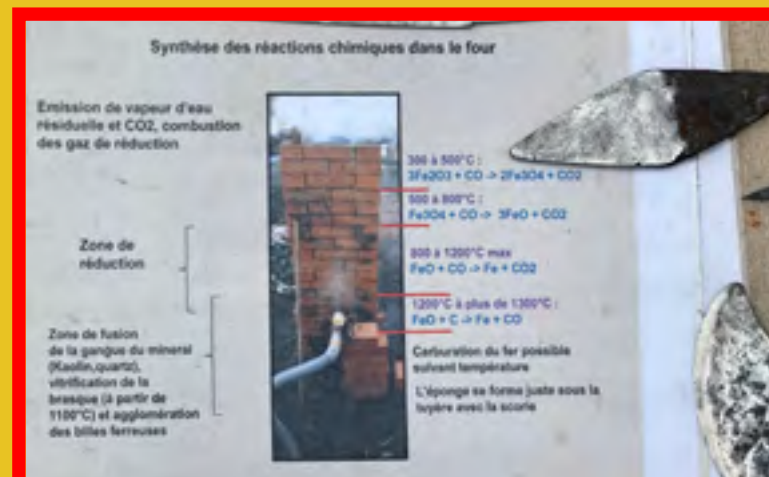

Dit verhaal wödt deur Joop op pagina 33 veurgelaezen

Van oer naor iezer

Jan Verheijen

In de laatste waeken van oktober zatten ze in Ulf bi-j de lessel an de aoverkant van 't DRU-park, ondanks 't kolde en raegenachtege weer, der warmkes bi-j. Door wazzen pyromanen uut allerlei landen holtkskaol an 't brujen en da's gin kleineghedje! Wiejers wed der weer 'oer' gereusterd um door samen met holtkskaol iezer uut te kriegen. Ok wedden der echte schachtaovens gebouwd, net as drij joor geleien. Mirakels mooi um te zien. Hier-naos zie'j hoofpyromaan en siersmid Paul Klaasen samen met een van de Franse charbonniers, Adrien Morat. (KLIK)

Hierbaoven kö'j ow Frans én ow scheikundekennis uut de middelboreschooltied weer mooi efkes ophalen...

Met metwerking van 't Nederlands IJzermuseum in Ulf (KLIK)

Een meiler van elzenholten stemmekes, afgedekt met stro en grond brindt waekenlang um holtkskaol te maken.

Op 't juuste moment wödt de grond weggeharkt en kump de holtskaol te veurschienen.

Nao 't proces van zuurstofreductie wödt holtskaol uitgezocht veur 't nemmen van 'n monster.

De vakman beoordeelt de kwaliteit van holtskaol an 't geluud (KLIK).

'n Schachtaoven van klei, leem en stenen um met holtskaol en het gereusterde oer iezer te kriegien.

Van de 'wolf' die hier uutkump, wödt smeediezer gemaakt deur de holtskaolresten deruut te slaon.

Smeediezer en gin gietiezer, en dat kump veural deur de temperatuur die ze hier könt bereiken.

Op 24 oktober, in de eigenste waek woarin in Ulf 't olde ambach van kaolenbranden wed uitgeoefend, vond in Zuwwent de presentatie plaats van een ongeleuflek mooi boek. Eimert Papenborg hield as bewoner van de, zoas 't in het boek ge-
nuumd wödt, 'paradijsleke Achterhoek' gedurende 47 joor een dagboek bi-j woor-
in hi-j de laefumstandegheden beschrijf van eenvoudige mensen op 't platteland. An 't maken van dit boek is ach joor ge-
werkt deur een groot aantal metwerkers en die hebben 'n grote prestatie geleverd! Schriever Dr. Hans Piena, conservator van 't Nederlands Openluchtmuseum het de teksten umgezet in een biezunder laes-
boor geheel met prachtige illustraties.

[Hier te bestellen \(KLIK\)](#)

Treffend wodden de zwore laefumstandegheden van de bevolking ver-
teld deur 'n man dén oog had veur zien omgeving en dat laeven veur ons
hoorfien het opgeschreven, zodat wi-j 't könt herbelaeven. In zien tied
was Eimert Papenborg naos boer, ok een soort particuliere bankholder,
maor aevenens van 1848 töt 1876, dus 28 joor lang, kaolenbrander.

Beste Bea,

Op de afscheiding van onze tuin met de burenen hemmen wi-j 'n druvenstruuk staon. Op onze grond dus. Dit jaar zit d'n struuk barstens vol met prachtige trossen. Alleen... hangen de meeste en mooiste tröskes bi-j de burenen in de tuin. Met onze ranken zut h'n pergola der prachtig uut. De trossen die bi-j hun hangen, zun völ voller en dragen ok grotere druven as die bi-j ons. Dat kump woor-schienlek umdat die takken zich op de zuudkant richten, h'n kant op dus. Zollen wi-j nog anspraak kunnen maken op wat van die mooie volle, grote druufkes? Wi-j zun absoluut niet jaloers en misgunnen hun dat heerleke, sappige zonnige fruit niet, maor ja.....

Wi-j hemmen 'n goeie band met onze burenen en dat willen wi-j graag zo hollen; 't zun beste luj, woormet wi-j graag 'n wientje drinken.

André en Doortjen

Beste André en Doortjen,

Ik kan mien wel wat bi-j jullie probleem veurstellen. Jammer da'j die ranken niet de andere kant uut geleid heb, maor de oplossing is ganiet ingewikkeld. A'j zo'n goeie relatie met ow burenen heb en, zoas i-j zeg, der regelmaoteg 'n wientje met drink, dan zo'j 't volgende können doen: Aet ow eers hatstikke te basten an de druven van jullie kant. Koop dan 'n lekkere fles zute Rienwien en haal door 't etiket vanaf. Nem de fles dan met en zeg dat ow naef uut Könings-winter 'n paar flessen wien het gemaak van jullie eigen druven. Laot de burenen 'jullie' wien pruyen.

Stel dan veur dat zi-j ok hun druven plukken en die in 'n mand doen. I-j bunt dan wel zo adeg um dat vrachje naor ow naef te brengen. Aet ow vevolges weer helemaal te basten an die druven en koop een paar maand later een paar flessen 'most' bi-j de Rewe in Anholt. Door mo'j natuurlek ok weer eers 't etiket afweken. Zoep de flessen dan samen gezellig op.

Proost! ♥ Ow Bea

Het verschil tussen Liemerse minsen

Dit verhaal wödt op pagina 33
deur Frans veurgelaezen

Frans van Gorkum - Zaenders dialect

Iemand uut Zaender vertelt:

"Veurige waek stong ik met de fiets bi-j Muis in Arem. Ik keek naor baoven en zag een buj aankommen. Ik dacht: laot ik maken dat ik naor huus kom, anders dan raegen ik nat. Binnen een kwartier was ik thuus. Een uur later raegende het in Zaender."

Iemand uut Old-Zaender vertelt:

"Veurige waek stong ik met de fiets bi-j Muis in Arem. Ik keek naor de loch en zag mien toch een grote buj aan kommen drieven. Het wödt tied dat ik op huus aankom, want anders wor ik drietnat. Daor he'k gaar gin zin in. Dus sprong ik op mien Gazellefiets, d'n ik korts had gekocht bi-j Boerboom. Ik gaf flink gas en binnen het hallef uur stong ik bi-j huus. De vrouw had de deur al aopen gedaon. Ik kon zó naor binnen. "Fijn da'j d'r bun", zei de vrouw, "het begint dalek te raegenen."

Iemand uut Babberich vertelt:

"Veurige waek stong ik met de fiets um twaalf uur bi-j Muis Sacrum in Arem. Gi-j wet wel dat grote ronde gebouw vlakbi-j V&D. Op-ens wödt mien de loch toch zwart. Ik kiek naor baoven. Kump mien toch een joekels grote wolk aandrieven. Gi-j wet wel zo'n godsalderbarstende donkerzwaore zwarte opgeblaozen vaeg. Ik denk bi-j mienzelf: mien Lieven God, dat gif raegen! Ik mot zien dat ik de buj veur blief, anders word ik zeikdeurnat. Ik knup mien de jas toe, spring op de fiets en gif het pedaal een douw. Ik op huus aan! Ik knaejde en traejde. Aover de brug bi-j Westervoort keek ik naor baoven. Goddomme, de buj zat mien al helemaal achternao. Ik dacht bi-j mienzelf: ik zal ow kriegen! Ik schaoit de weg op richting Loo. Ik wol aover Groessen en dan zo aover de diek op huus aan. Bun ik net in Groessen lup mien toch de ketting van de fiets. Ik schaoit in de graaf. D'r zat gelukkig geen water in. Ik kraop aover het klef van de graaf weer op straot, deej de kettingkas aopen, lei in een roeftoem de ketting d'r op, trok 'm wat aan en hups op

de fiets. Ik had kaolzwarte peut gekregen van de ketting. Zwarte vaegen op de moel. Luj die naeven de weg liepen, riepen: "Hé kaol-lenboer, waor he'j ow kaolenzak?" Roepen gillie maor, dacht ik bi-j mienzelf, ik mot de buj veur blieven.

De buj vuulde ik zowat in mien nek en ik maor knaejen. Mins gi-j wet niet hoe hard ik reej. As de plietsie achter mien aan had gezaeten, zollen ze mien een bekeuring hebbe gegeven veur te hard ri-jen in de bebouwde kom. Ik had wel een gang van zestig kilometer per uur. In Old-Zaender hups naeven Camphusen zo de Babberichseweg op.

Daor liep de vrouw van smid Versteegen te wandelen met eur hondjes. Gi-j wet wel, van die kefhondjes. Veurig jaar he'k d'r een daor uut het nest gekocht. Goddomme, ik moest vrouw Versteegen honderd gulden betalen. "Jao", zei ze, "zo zint de prijzen tegeswoordig. Die hondjes bunt hartstikke populair." Nao een halfjaar lag het hondje kapot in de mand. Maor goed, ik had gin tied um het mins goeiendag te zeggen. Ze zal wel gedacht hebbe, d'n keerl is leej umdat 'm de hond kapot is gegaon.

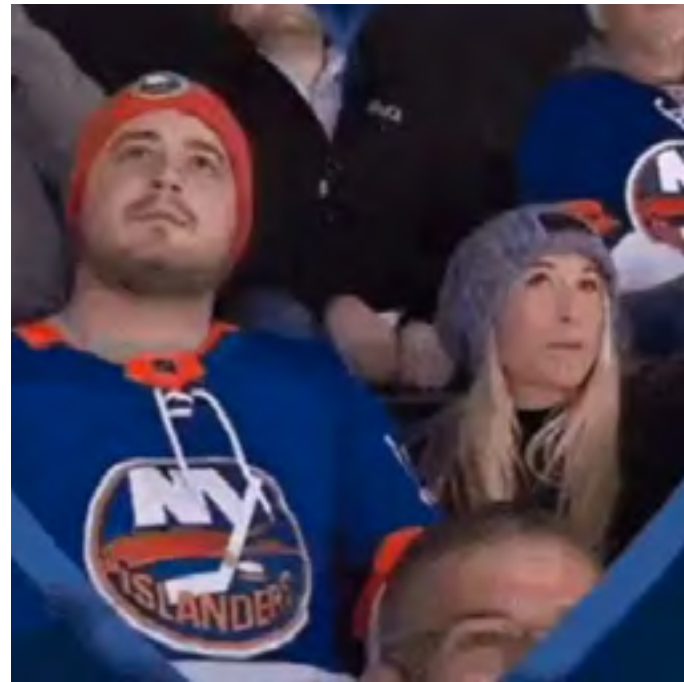
Maor ik wol op huus aan. De buj wier zwaarder en sneller. Het wier gewoonweg donker op straot. Gi-j krieg mien mooi niet, dacht ik bi-j mienzelf. Ik gaf de trappers een extra dow en gelukkig, ik was thuus! Ik schaoit het arf op en net toen'k de fiets onder de karloods wilde schuven, viel de eerste dröppel op het achterspatbord en heurde ik de klok van het klooster kwart aover slaan!

Ok dit stukske kump
uut het onmundeg
mooie boek van Frans
van Gorkum (KLIK)

Anaeten! **KLIK**

Romantisch **KLIK**

kiek mien now... **KLIK**

zwemmen **KLIK**

Doodgaon in 't duuster

Joop Keurentjes (Ettens dialect)

Dit gedich wödt op pagina 33
deur Joop veurgelaezen

Het was nog in de tied van bolderkarren
Toen wi-j nog lopes naor school toe gingen
Gin tillevisie, e-bikes en mobieltjes harren
De mens nog de maot was van alle dingen

In 't dorp woonde toen 'Piet van Lutjen'
Een biezondere man van wel vieftig joor
Hi-j woonde allenig in een zielig hutjen
En niemand, niemand ston veur 'm kloor

Hi-j kon laezen, schrieven noch zingen
Mao praeken kon e baeter as de pastoor
Begaf zich never nooit in hogere kringen
Gebrek an geld hiel 'm op 't rechte spoor

Onze Piet was nog een echte kluizenaar
Kon de pieren van verre heuren hoesten
Had alleen een olde omafiets nog maar
Dén onder 't karschop ston te roesten

Piet las altied kranten van de waek derveur
Die buurman Hent hem 's zondags brach
Old ni-js het zien eigen tied, klank en kleur
Zei Pietjen dan, met een besmukte lach

Hi-j hiel van sjacheren en van praoten
Koch elk joor een boks bi-j de kringloop
Liet zich gin luus in de pens nog paoten
Door we'j eerlek geholpen, spotgoedkoop

Mao Pietje wed older en voel in de hoed
Helaas, niet vól zoere peren meer weerd
Kon van de ruuster gin veer meer blaazen
En telde zien letste uren hier op dis' eerd

Allenig Hent ston an zien stervensbed
En heurde stamelend een zwak gefluuster
"Niet zo royaal Hent, blaos de lamp toch uut
Ik kan wel doodgaon in het duuster"

Bi-j Focus TV is e dageleks te bekieken,
zomer, winter, warm of kold, den man uut Zillewold.
In Kilder, Dinxper, Zelhem, Kroezenhoek en Wals en Wieken,
dut hi-j 't weer, in 't plat, veur jong en old.

Disse carnavalsschlager uut 2014
wödt op pagina 33 gezongen deur
koor Janboel uut Gaanderen (Klik)

'Een 6320, helemaal goed. Paoh!' Deur dissen uitspraak in 'Gerrits Weerpraot' van 3 juli 2013 kreeg Gerrit Vossers landeleke bekendheid. Toen hi-j ok nog 's bi-j 'Dumpert' in het zonneke wed gezet (https://www.dumpert.nl/item/6572016_35c86b3e) kreeg ik inspiratie um door een lied aover te schrijven.

Eerder een keer bi-j een bezuuk an Gerrit had e mien al 's laoten wetten dat as het gin weer is hi-j d'r toch druk met was en dat kon wel op een tegeltje. Dén uitspraak van 'm bleef bi-j mien hangen, dat o.a. he'k toen ok in de teks van het lied verwerk.

De orkestband zelf gemaakt en doornao nog opgepoets deur zoon Raymond. Samen met mien Koor Janboel Gaanderen (zie: <https://www.janboel.org/>)

he'k dat lied ingezongen en opgestuurd naor Optimaal FM veur de carnavalskraker van 2014. Bi-j FocusTV viel het lied op, ook umdat Gerrit Vossers door de 'Weerboer van het Oosten' was en door stelden ze veur der een videoclip bi-j te maken woor ik zeer vereerd met was.

Wi-j kregen een uutneudeging um op maandag 10 februari 2014 naor zaal 't Mölleke in Zillewold te kommen woor naos Gerrit zelf een antal carnavalisten van *C.V. De Metworst* uut Zillewold ok een cameraploeg van Optimaal FM anwezig was.

Het café stong vol met verdere geneudegden en geïnteresseerden um de opname nog meer feest met te geven. Een onvergaeteleke belaevenis.

Circus

Mangel

Vaste laezers van disse column wetten inmid-dels da'k niet bun geboren in de Achterhoek. Die bli-je gebeurtenis von plaats in een stadsgracht. Wel op een boot. Door he'k maor efkes gewoond. Later bunt wi-j vaak verhuusd in dén stad en kregen wi-j vaste baojem onder de vuut. Now jao. Het wazzen altied weer flats. Tweehoog, driehoog, zeshoog. Met beide vuut op de grond kwam ik pas toen 'k in Sillevold kwam wonen.

Ik bun dus opgegräöjd in de stad. Ik mos d'r an trugdenken toen 'k las dat het circus weer geet rondtrekken in de buurt. 't Mag weer. Ik heb d'r iets met. Met circussen. Dat kump uut mien jeugd. In de stad kwammen in die tied alderbastend grote circussen. Circus Sarrasani, circus Krone, nuum maor op. Sommigen wazzen zo groot dat ze zelfs twee pistes hadden. I-j wis niet waor i-j kieken mos. En ik gong altied kieken. Met mien opa. Dén liep toch aover straot en had tied zat. De veurpret begon al een dag van teveuren met de optoch. Um de mensen naor de tent te lokken trokken de artiesten met harde muziek en wat dieren, veural olifanten, deur de binnenstad. Dan stonnen opa en ik al op de stoep te kieken. Wi-j liepen dan meteen deur naor het circusterrein um de tent en de wagens te bekieken en kaartjes te kopen.

Het was spannend en i-j kek ow de ogen uut bi-j zovöl spektakel. De circussen hadden toen nog wilde dieren, zoas olifanten en leeuwen. Now mag het niet meer, maor door dach i-j toen nog niet an. De trapezes, de clowns, de peerden, de spraekstalmeester, het orkest baoven de entree. I-j was effen in een heel andere wereld. En nao die tied praoten i-j thuus honderduut aover wa'j had gezien.

Maor de circussen wedden steeds kleiner. Völ bestaon niet meer, umdat ter nog maor weinig mensen komt kieken. Het hooggeëerd publiek hef wel wat anders te doen. Joren geleien zag ik nog wel 's een circus in mien dörp. Maor van de glitter en glamour uut mien herinnering was niks meer aover. De vrouw, die an de kassa de kaartjes verkoch, was ok in de nok van de tent an de trapeze en efkes later liet zij honden kunsten doen.

Maor toch. Het circus mot blieven bestaon. Het is kuns en cultuur. Het is de sju aover de eerpels.

Joop Keurentjes

Vlak nao de oorlog harren wi-j bi-j ons in 't dorp een dorpsblad. Het was een heuse krant den één keer in de maond uitkwam.

Het krantje wed volgeschreven deur een antal notabelen, zoas de pastoor, 't hoofd van de jongesschool, de veurzitter van de voetbalclub FC ETTEN, en 't hoofd van de Laegere Landbouwschool, maor ok de gewone man kon door zien ei in kwiet. Hoe meer schrievers, hoe liever, was 't motto van de redactie. De naam van de krant was: 'DEN OLDEN IESSELT'. Het krantje wed uitgegeven deur het 'Thuisfront' en de opbrengs was veur onze jonges in Indië. In de joren '45-'50 hemmen zo'n 35 jonges uut het dorp as dienstplichtig militair in Nederlands-Indië gediend, het huidige Indonesië. De krant wed elke eerste zondag van de maond, op 't kerkplein nao de kerkdiensten, deur een antal charmante jongedames te koop angebaojen. De pries veur het ni-jsblad van Etten en ommelanden was een kwartjen, 25 hele centen! De oplage was in eerste instantie 100 stuks, maor wed al heel gauw verhoogd tot 600 exemplaren.

De kop van de veurpagina was de 'skiline' van Etten met de kerk, de möl, en het klooster, getekend deur Frans Buitinga, zoon van het hoofd van de jongesschool.

Dooronder ston in dikke letters geschreven:

'AS ETTEN 'T NIET HAD GEDAON, DAN WAS TERBORG AOVER DE KOP GEGAON.'

Dat was uiteraard een sneer naor al die Terborgse middenstanders die, veural in het letste oorlogsjaar, in het butengebied van Etten de boer op gingen veur wat eerpels, eieren of een stuksken spek. De beide dorpen liggen, gescheiden deur de Olde lessel, vlak tegenmeka an. De verstandholing was toen in de oorlog, maor now nog steeds, opperbes. Maor der heerst al sinds jaar en dag 'n sfeertjen van meka de vlooiën afvangen. Terborg, veruut de grootste, is baovendien gin dorp, maor een stad.

Op 23 april 1419, de naamdag van Sint-Joris, verleenden de heren van Wisch, Hendrik III en en Dirk IV, stadsrechten aan Terborg. De stad werd bestuurd deur een schout en schepenen en had recht op een eigen rechtspraak, stadsmuren, tol en markten. Door konnen wi-j in Etten niet tegenop, doorbi-j kwam ok nog dat Terborg zich zo'n betjen ging gedragen as onze grote bruur. Dat had bi-j ons in 't dorp een soort van Calimero-effect: "Zij zijn groot en ik is klein, en dat is niet eerlijk." Dat was veur de redactie van 'Den Olde lesselt' aanleiding um in de eersvolgende uitgave een limerick te plaatsen die dat gedrag van de grote bruur op de hak nam.

Helaas, viel dat niet in goeie eerde bi-j de geestelek adviseur van de redactie. Dén schakelen de pastoor weer in, die lijntjes wazzen toen nog erg köt in 't darp.

De pastoor liet dat niet aover zien kant gaon en kwam in zien 's zondagse praek derop trug. Hi-j was vol lof aover het werk van 't thuisfront. Ok 't krantjen laezen hi-j altied heel goed. Zo bleef hi-j as de herder ok goed op de hoogte. Alleen bi-j de letste uitgave had hi-j zich toch beheurlek gestoord an

't woordgebruik van sommige schrievers. Hi-j doelde op 't riemke en dan speciaal de vierde regel. Dat gaf gin pas, menen de pastoor en hi-j vezoch dan ok um in 't volgende nummer een rectificatie te plaatsen en in 't vevolg minder grof taalgebruik te hanteren.

**In Terborg heb ze last van fratsen
Want gedragen zich as stadsen
Vrouwen hemmen der een knötjen
Pissen in een Terborgs wit pötjen
Behebt met butsen en met bratsen**

De mensen van de redactie wazzen de kwaodsen niet en naor ampel aoverleg wed de regelangepas. Indachtig een bekend Nederlands gezegde wed de vierde regel as volg: "*Pissen regelmaotig naost 't pötjen*". Men vond ok unaniem dat de pastoor volkommen geliek had. De ni-je versie gaf völle baeter de werkelekheid weer!

Sint-Joris en de draak. Dit schilderij hing jorenlang in het café van Van der Hoogte in Terborg, midden in de Hoofstraot. Geschilderd deur Bernard Verheijen in 1926.

DIALECT-ABC

Los grei

Deur Lex Schaars en Arie Ribbers.
Illustraties van Harrie Kemperman.

Met de vraogen, die kommen uut naevenstaond buukske van 2003, ontdek i-j niet alleen heupen ni-je woorden, maor he'j ok haeveg schik deur de humor van zowel de teksten as de mooie illustraties. 't Buukske is gemaak deur uitgeveri-j Fagus.

De antwoorden op de vraogen vin i-j deur op 't knöpke onderan de pagina te drukken. Niet geliek kieken. Eers eiges naodenken!

3

Wat is een dul?

Is dat

- A) bet gedeelte van een boerderij, waar vroeger gedorst werd
- B) een laagte in bouw- of weiland
- C) een opening, waarin de steel van een stuk gereedschap als schop of hark vastzit

Wat is de betekenis van het werkwoord päölen?

Is dat A) snel lopen

- B) heien
- C) beperken

In de Liemers wordt nog regelmatig de uitdrukking 'Kieke of ow de aok is gaon drieve' gebruikt. Wat bedoelen de Liemersen daarmee?

- A) opletten of er geen ongelukken gebeuren
- B) een binnenpretje hebben
- C) stomverbaasd kijken

Hier broet wadt

Muggenval

De mug kump bi-j 't zalt, denkt dat 't suker is. Dan mot e gauw water drinken uut 't flessendöpke. Maor door zit foezel in. Mug wödt zat, strukelt aover 't stökske en völt met met kop knoerhard tegen de steen. Now mo'j der heel gauw bi-jwaezen, want dan kö'j 'm heel makkelek doodslaon!

Dinpersen griep

Een gedicht dat Fredy Schuurman óns hef leren kennen via Facebook.
Bewerkt en in de WALD-spelling gezet deur Theodoor Boland.

Veurgelaezen op pagina
33 deur Alie Kemink

Bónzen in de kop
As hamergeklop
Neuze potdichte
Piene in 't gezichte

Pien in de strotte
Vuurrooie wangen
Drop an de neuze
Maor laoten hangen

Pien in de arme
Kramp in de darmen
Polzen an't jagen
En tónges beslagen

Pien in de rugge
En zeer in de bene
Tene as ies
En vute as stene

Koorts as een peerd
Helemaal niks weerd
Stief as een latte
Smaak? O gatte gatte!

Ogen an't treuren
En helemaal rood
Kop en bene
Zo zwaar as lood

Alsmoor rillen
En dörst niet te stillen
Tande die klappert
En alle dagen slapper

Kraken en stónnen
Van al die ellende
Kermen van piene
En niet meer aoverende

Strotte alsmaor dikker
En zo kold as een kikker
Dan weer an't glujen
En dagenlang brujen

Dan weer in bedde
D'rónder met de neuze
Een kruke heit water
De enigste keuze

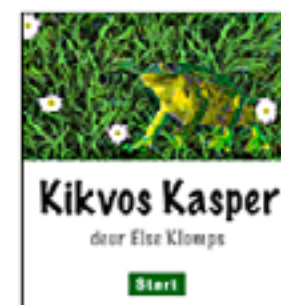
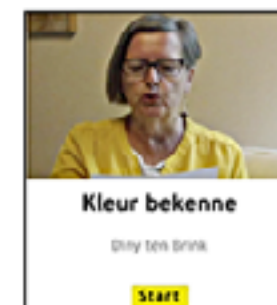
Nachten en dage
In bedde ummewulen
een schorre stemme
Nare geluden

Hoesten en kuchen
Gekraak en gepiep
Eén stuk ellende
Dat is nów Dinpersen griep.

veurlaezen bi-j d'Eigenspraok

Um 't hen en weer schakelen vanuut blad 29 naor 't internet en trug makkeleker te maken, is hier een ampatte website woor i-j alle veurgelaezen vhaaltjes, gedichten en liedjes zo kón afspóllen.

Druk maor op 't
plaatje!
Klik op 't plaatje
en i-j komt bi-j
het vhaaltje da'j
wil laezen en
luusteren.

d'Eigenspraok
veur Achterhoek en Liemers

't Kleinste winkeltje van Gendringen

Thea Broekhuizen

Dit verhaal wödt op pagina 33
deur Thea veurgelaezen

Viefteg jaar geleien was de Grotestraat van Gendringen nog een echte Grote straat. Met meerdere kräöjeniers, bakkers, kleding-winkels, slagers, fietsemakers en zowoor middenin de straat een garage met benzinepomp. En a'j dan bi-jnao de straat uut wazzen, ha'j an de rechterkant een klein tabaks- en sigarewinkeltje van Doortje Putman.

Zi-j woonde door niet alleen, maor met heur bruur Harrie de kaolenboer. Dén brach 's zaoterdagsmiddags altied de kaolen bi-j mien bruur. Hi-j was altied zó zwat as zwatte piet van de kaolstof, dat mien kleine jong altied dach dat hi-j zwatte piet incognito was.

Doortje was een klein vinneg vröwke dat heel goed wis dat de Duutse mark meer weerd was as onze Hollandse gulden. En as der dan Duutsers in die tied in de winkel kwamen en zich um de één op één koers beklagden zei ze: "Dan ha'j van te veuren maor eers geld op motten nemmen bi-j de bank."

Een Duutse tante van mien man kwam nog wel 's een weekend aover en die had der dan lol aan um door in dat kleine winkeltje eur sloffen sigaretten te halen. Ja dat ging toen niet met pekskes, maor hele sloffen wieren de grens aover gesmokkeld.

Doortje was een begrip in 't darp. Zondags zat ze altied veuraan op de tweede bank in de kerk. Dat was eur vaste stek. En as ik dan met mien kleine jong in de eerste bank zat umdat ik veur mos laezen, hiel ze dat kleine jong constant in de gaten. 't Was nogal een wierpaol en as hi-j dan niet stil genug zat volgens heur, kreeg e elke keer een por van heur in de rug. Töt hi-j op een zondag zei: "ik gao niet meer met ow naor

de kerk, want dat kleine vröwke die port mien elke keer in de rug. En ik wod toch gin pastoor, want dan mo'j onder dat grote kruus staon en as den naor beneden kump bu'j hatstikke dood." Hi-j is dan ook gin pastoor gewodden!

Maor Doortje had 'm toch nog altied in de smiezen. Vanuut eur kamerraemke kon ze alle blagen veurbi-j zien gaon die naor de laegere school gingen woor ik toen juf-frouw was. Wi-j kregen dan ook geregeld een klach van heur dat der weer blagen de winkel deur hadden losgegooid en as ze dan niet snel genug veur was, dan wazzen der weer röllekes drop vedwenen.

Op een winterse sneeuwdag belde ze mien tussen de middag op um eur beklag te doen aover 'den lange jong' van mien. Dén had namelek met een stel kameräod heel wat sneeuwballen tegen eur roeten gegooit. Angezien ze 'm deur zien lengte in de groep goed had herkend, wol ze mien dat toch wel effen zeggen. Ik heb 'm dooraoverangepak en gezeg dat hi-j veur school eers bi-j eur excuus mossen aanbieden. Dat zag hi-j natuurlijk helemaal niet zitten, angezien hi-j dat gepor in zien rug nog niet vegaeten was. Maor hi-j kwam der niet onderuut. Later op school kwam e breedgrijnzend van oor töt oor bi-j mien vetellen dat ze 't zo fijn had gevonnen dat e excuus aan was kommen bieden en dat ze 'm met een rölleke dröp beloonde. Ja, zo zie'j maor weer.

Nao de dood van Harrie is 't pandje vekoch an een winkelier en in 't winkeltje is now een koffiehanteltje woor i-j zelfs bi-j mooi weer buten op straat een heel speciaal köpke koffie kön drinken. Zoiets had Doortje zich van ze laeven niet können veurstellen.

Koffie bi-j Doortje is 'n rustiek winkeltje in Gendringen woor i-j behalve allerlei soorten koffie en thee ok cadeautjes, snuupkes, sukkelaatjes, nötjes en kuukskes kön kopen. De barista is Sander Schepers en a'j geluk heb, kom i-j Marie Terhorst uut Netterden tegen die af en toe de veurraad kuukskes en allerlei andere lekkere dingen kump anvullen.

Aopeningstieden:

Donderdag 10:00 – 17:30

Vri-jdag 10:00 – 17:30

Zaoterdag 10:00 – 16:00

Strukelen in Terborg

Marcel van Berkum

Der bunt pas geleien achttien strukelstenen geleg op acht plekken in Terborg as herinnering an de joodse Terborggenaren, die in de Tweede Wereldoorlog bunt vermoord deur de nazi's. Het is een initiatief van de Stichting Struikelstenen Gemeente Oude IJsselstreek. Volgend jaar wodden der ok strukelstenen geplaatst in andere kernen van de gemeente. Vier in Varsseveld, twee in Westendorp en drie in Sillevold.

Deur de leden van de stichting bunt in de afgelopen joren fanatiek en zörgvuldig de lotgevallen van de joodse inwoners in beeld gebracht. Der is gespit in boeken, archieven en op internet. Interviews bunt afgenomen en contacten geleg met naobestaonden oaver de hele wereld, veural in Israël.

In bi-jnao alle kernen van de vroggere gemeenten Wisch en Gendringen woonden joden. Maor völ waren al veur de oorlog naor örges anders vertrokken. De stenen zunt geleg en komt te liggen in de stoep veur de adressen woor de joodse mensen woonden in de tied dat zi-j wedden opgepak. In Terborg woonden bi-j het uitbraeken van de oorlog de meeste joden. Door was an de Silvoldseweg een synagoge.

Het idee van het leggen van de strukelstenen is van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig. Hiermet is hi-j in 2000 gestart. Het bunt betonnen steentjes van 10 x 10 cm, bedekt met een dun messing plaatje. In de stenen staon de gegevens van de vermoorde mensen

gegrift. Demnig nuumt de stenen 'Stolpersteine', umdat i-j der met ow kop en hart aover strukelt en i-j mot bugen um de teks te kunnen laezen: *'Um den Stein lesen zu können, muss man sich vor dem Opfer verbeugen'*. Inmiddels hef het idee völ naovolging gekregen. Töt medio 2021 hef Demnig ongeveer 75.000 strukelstenen in meer as 20 Europese landen geleg. In Nederland liggen circa 6.000 strukelstenen. Ok in De Achterhoek, bevobbeld in Durkum, Aalten en Dinxper.

[Regio8 het van de plechtigheid een reportage maak. \(KLIK\)](#)

Volgend jaar geet de stichting een boek uutbrengen met de geschiedenis van alle joodse families, die in de vroggere gemeentes Wisch en Gendringen woonden. Meer info: struikelstenen-oudeijsselstreek.nl

Hieronder en hiernaos 'n paar strukelstenen en foto's van een deel van de slachtoffers

AORNT KÖCH 'N HOND

deur Herman van Velzen

"Ik laes now 'n stuksken van 'n verhaal veur dat kump uut 'Aornt köch 'n hond'. Mien vader brach altied hunde met die e gekoch had of goedkoop ekregen had.

Meestal deugen der wat niet van en mien moeder was t'r neet bli-j met. In dit verhaal heur i-j mien moeder praoten." Theo Roes

'n Deel van dit verhaal wödt op pagina 33 veurgelaezen deur Theo, de zoon van Herman van Velzen (Frans Roes)

"Wat he'j daor dan now in vredesnaam an 't touw?" vroeg Geerte, toe e thuuskwam. "Bo krek wa'j zeet," zei Aornt, 'n hond'. 'n Hond, 'n hond, wat wi'j daor dan met?" "Bo, hollen natuurlek".

"Hier man". Geerte wees arges midden op eur veurheufd. Bu'j dan helemaol niet wies meer. Krek of i-j 't brood zo niet op könt kriegen. 't Liekt wel of i-j zaegemael in ow kop hebt um zo'n kalf van 'n hond te kopen. I-j könt veduld net zo veurdelig 'n varken mesten as zo'n kanes van 'n hond te vretten geven. En wat is dat ding mager. I-j könt 'm de ribben wel tellen. Dén hond hef jao gin boek of blaoze. En wat kik e gemeen gloeps uut de kop." Geerte, die an 't aerpelschellen was, schikken iets op zied. Kaddo had onderwiel zien bek in de panne met geschelde aerpels estokken en kraken zo deur de grune aerpels hen. "Now zee 's an. Den hond is jao uut-ehongerd, hi-j vrit zo de grune aerpels op. Wat he'j der veur betaald?"

"Twee riksdalders", zei Aornt.

"Da's niet völle veur dat soort hunde", kwam Dark Willem eume Aornt te hulpe. Aornt halen lichter aosem. Da's zeker niet völle veur 'n herder", zei e.

Is dat 'n herder? Dat scharminkel, bo foi", zei Geerte.

"Jao", zei Aornt, "'t Is 'n Chinese herder, dee hebt maor één oge, wis i-j dat, Dark Willem eume?"

Dark Willem eume mos op-ens zo hoes-

ten, dat e niet wat zeggen kon.

"Wat... hef e maor één oge? Aornt, i-j bunt knettergek um zo'n hond te kopen. Gauw vot met dat vieze dier, hi-j vrit mien alle aerpels op".

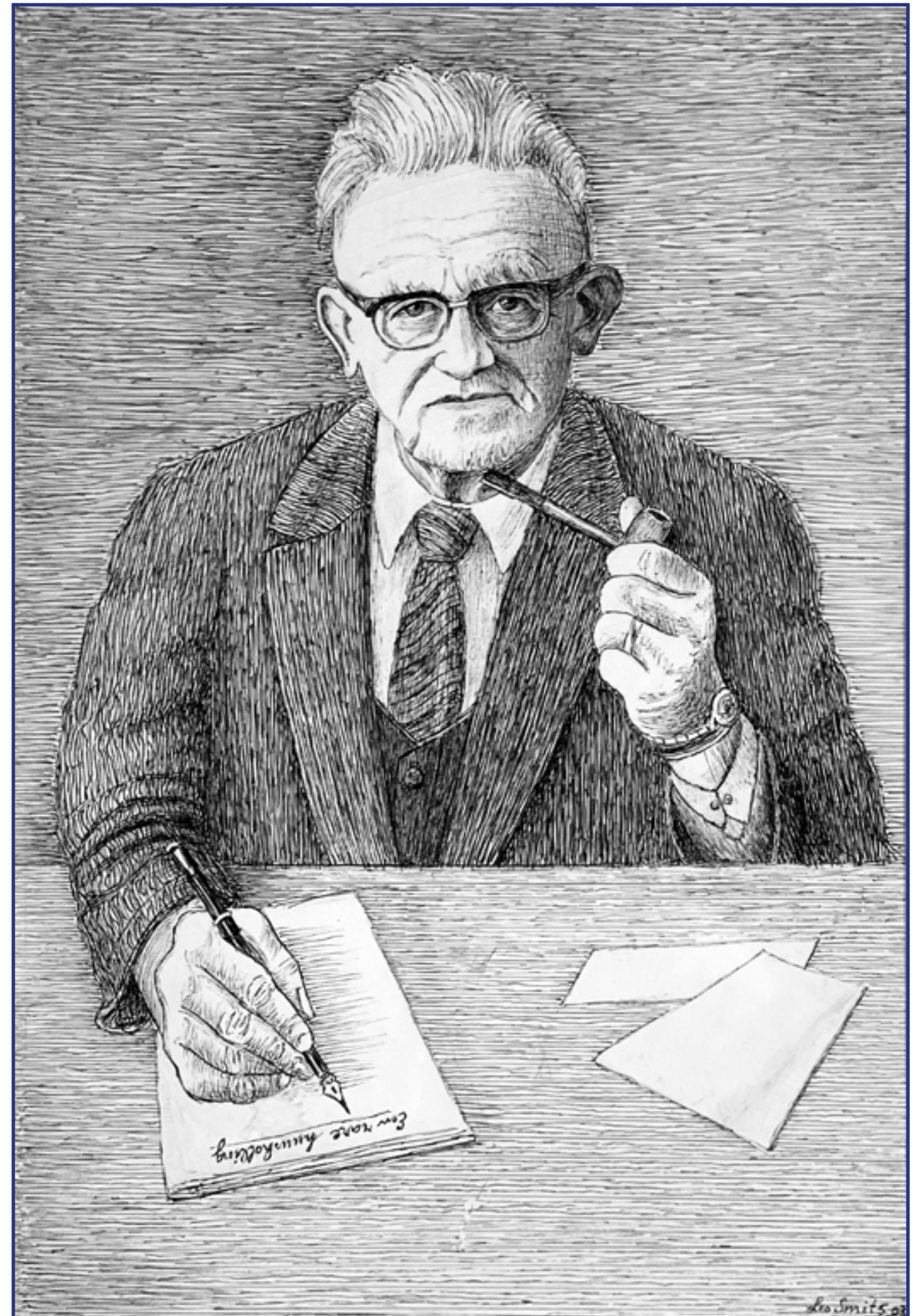
"Allo, Kaddo, kom, mag niet".

Zo hellig at Geerte ok was, zi-j kon 't toch niet aover eur harte verkrijgen um 't uutgehongerde dier smach te laoten lien. Zi-j ston op, ging naor de broodkaste en kwam weer met 'n paar sneeën roggebrood, stuk veur stuk dikker as 'n hand. Daor he'j 'n peerdemaoltied, gunzert", zei ze. Zi-j gooien 'm de sneeën veur en in gin tied had de hond ze op-evretten. "Ik hebbe nog nooit zo'n vretten ezeen", zei Geerte. "Hoo heit dat kretuur?"

'Kaddo", zei Aornt. Eigelek heit e Carro, maor umdat e zo goedkoop was, mo'j in dit geval de r's uutsprekken as d's". Töt zowied was alles nog te dragen. Maor op-ens beuren Kaddo 'n achterpoot op en dei iets langs 'n taofelpoot, Geerte precies in de klomp.

"Dalek met dén hond't huus uut. Vot t'r met. Ik wil dat vieze dier niet langer zien. Maak a'j der met vot komp".

Aornt, die zag dat Geerte 't now menens wodden, trok gauw met de hond naor de schuur. Daor gooien e 'n klap stro neer en bon Kaddo vaste an 'n post. "'t Leste woord is aover ow nog lange niet ezegd jonge", zei Aornt tegen de hond, too e de schuurdeure too dei.

Herman van Velzen; pentekening van Leo Smits uut 2003

Woor is ze now, jao, ze is al weer weg
Wet ech nie woor ze now heer is
Wat zei ze gistere, wat ging ze doen?
Heb ik misschien wat gemis?
Is ze gaon wandele met 'n vriendin?
Of is ze toch naor de mark?
Zi-j zol toch kaoke, d'r ik niks in huus
Minse, dat is toch gin wark?

Refrein:

Weer is ze weg en ik wet niet woorheer
Wat is dat toch met die vrouwe?
V'dorie, dat flik ze now elleke keer
Is ze wel ech te vertrouwe?

Wat zei ze now, wat ging ze weer doen?
Ging ze vandaag naor de stad?
d'Auto is weg, dus dat zal wel zo zun
De krant lig nog op de mat
Kuch ze weer rökskes of ni-je beha's?
Of worre 't ni-je schoen?
Doornao gezellig nog op 'n terras
Och, laat ze dat maor lekker doen

Refrein

Weer is ze weg en ik wet niet woorheer
Wat is dat toch met die vrouwe?
V'dorie, dat flik ze now elleke keer
Is ze wel ech te vertrouwe?

Break: Lig 't aan mien, vergaet ik zovöl?
Of he'k 'n klap van de möl?
Op de kalender is niks ingevuld
Mot ik soms naor 'n consult?

En de conclusie: 't lig ech aan mien
Volleges mien therapeut
Dat is toch bale, dat ha'k nie verwach
Bun toch 'n slimme technout
Jao, sinds köt wudt mien geheuge getraind
Van vrogger we'k alles nog bes
Van gistere wet ik de hellef niet meer
Maor mien vrouw onthult de res!

Jao, ze is weg, maor ik wet woor ze is
Ze het 't veur mien opgeschreve
Woor is dat briefke?, a'k dat now 's wis
Woor is dat kloodting gebleve?
Woor is dat kloodting gebleve?

Mooi en rustgevend noemt iemand op twitter de groet die in Oost-en Noord-Nederland een grote verspreiding kent. **Moi** wordt, aldus de zegsvrouw, nooit gehaast uitgesproken. "Maak je niet te druk vandaag" is de boodschap.

"Piet zegt altied moj', ook al is 't middag of aovend", lezen we in het Zevenaarse woordenboek *Zaenderse Praot*. In 'n *Trop Barghse Weurd* hoor je Piet zeggen: "Moj, same". Je hoort ook wel de variant mojn, bijvoorbeeld in het Gendringse woordenboek: "Mojn, lekker weer vandaag".

In 2014 berichtte -onze Berghse- Henk Harmsen in zijn krant over het initiatief van de streektaalbeweging Boezewind om het 'moj' op een hoger plan te tillen. "Het komt erop neer dat gesprekspartners door 'moj'

te zeggen al bij de eerste groet van elkaar horen of ze in dialect kunnen en willen spreken. Het voorkomt dat pas tijdens een gesprek allebei partijen van elkaar merken dat ze eigenlijk liever dialect spreken."

Onlangs oogstte taaladviseur en schrijver Wim Daniëls veel reacties en likes op de hierboven al genoemde tweet, waarin hij vertelt dat **moj** hem "altijd zo mooi in de oren klinkt". **Moj** of varianten erop worden zowel alleen 's morgens of ook gedurende de hele dag gebruikt. Deze groet wordt vaak als typerend voor de regio gezien. De gemeente Enschede gebruikte het ooit als titel voor zijn personeelsblad. In Noord-Duitsland wordt **mojn** als groet zelfs verdubbeld tot **moin moin** en is algemeen gebruikelijk ook bij niet-dialectsprekers.

Moj heeft echter tegenwoordig veel concurrentie vanuit de standaardtaal. Het Wehlse woordenboek *Waehts plat* wijst daarop in de zin "In plaats van moj, kö'j ook zeggen: goeie mergen, dag, goeie dag samen, hallo". Kan het zijn dat de verwarring met het identiek klinkende **mo'j** een rol speelt? "Wah mo'j?" (Wat moet je?) is niet bepaald beleefd gevraagd.

Hoe het ook zij, beide versies zijn goede voorbeelden van iets dat in dialecten heel veel voorkomt: samentrekkingen. Gesproken taal neigt naar efficiency, of economie, zo u wilt. Economisch omgaan met het taalmateriaal. Afkorten en inslikken. Dat gebeurt in de standaardtaal, maar nog meer in talen die alleen gesproken worden, zoals straattaal en dialect. Een goed verstaander heeft immers maar een half woord nodig!

Moj is niet moeilijk te ontcijferen. Het woord is simpelweg een afkorting van **morgen**. De

groet dient dan als *Goede morgen!* verstaan te worden. En die is op zijn beurt uiteraard weer een verkorting van een complete zin, die als die uitgesproken zou worden, luidt *"Ik wens u een goede morgen toe!"*. Maar dat hoor je uiteraard nooit.

De etymologie vertelt ons iets over de geschiedenis van het woord *morgen*. Het merkwaardige is dat het heel ver terug verwant is met een woord dat duisternis uitdrukt. Als oudste betekenis wordt dan ook 'schemering' aangenomen. Via de betekenis 'komende ochtend' is het woord uiteindelijk ontwikkeld tot een aanduiding ook voor de hele komende dag. In het Middelnederlands uit de periode tussen 1200 en 1500 komen naast *morghen* ook *marg-*

hen, *maerghen* en *merghen* voor. Waarmee ook het vandaag de dag nog gebruikelijke verschil in stamklank van dit woord in onze dialecten verklaard moge zijn.

Tenslotte nog even aandacht voor de *j* in *moj*. Die zit immers niet in *morgen*. We hebben hier te maken met een verzachting van de (stemhebbende) *g*-klank naar de (stemloze) *i*-klank. In o.a. het Berlijnse en Keulse dialect bijvoorbeeld komt geen *g* voor. Die wordt telkens in een *j* veranderd: *Guten Morgen* wordt *Juten Morjen!* Een dergelijke verzachting gebeurt in het Nederlands bijvoorbeeld met de *d* in het woord *goed*. Die *d* valt in gesproken taal weg als er een klinker achter komt: *Goeie morge!*

Schuldige weide

Hans Mellendijk

Dit gedich wödt deur Hans veurgedragen op pagina 33

Ruurle, 9 november 1949

Googlend in Nationale Archieven zoekt miene oge naor man dee met bókse tiggen puntdraod ansteet, wiezen naor waor 't raoden anvengt. Op de foto met 'n kruus an-egeven. Niet wiedz weg van 't stro van Leve.

Drasseg lappe grond bi-j Van Heeckerensbekke. Bekend terrein veur Drikus van de Stampert. Met kónt in de botter van de Profiet. De jacht zat 'm in 't blood bo wisse. Verbannen uut 't veld van 't Wissche. Den in zicht van lechbak toch 't laeven liet.

Raodsels nam e met, met de wind. 'k Heuren de vehalen as klein kind. Onder taofel en 'n zwaoren sigarenlóch. Luusteren niet naor enig gebód of wet. Was daor nów grechtegheid an zet? Aover 'n keerl die eigenwiesheid zóch.

In de schemme van de lechbak kwam an 't lech dat in 'n handgemeen zienen Henk was estorven. Net veurdat e zelf ok uut de tied wier neer-eleg. D'n keerl dee in de oorlog zovölle luu had eborgen. Drikus den zovölle laevens had eholpen. Verkeerde tied, verkeerde oord. De rechtvaardegheid vrömd verklaord.

En drók dat 't was in Varsseveld. Veur Henk en Drikus de letste veren. Op weg naor 't eeuwige jachtveld, op twaalf novemбернаomeddag, het knallen van de jachtgeweren. Jao, wat ha'j dan anders 'edach. Wi-j zólt dee indianen leren!

PLAT GESPÖLD
STREEKTAALFESTIVAL

ZONDAG 21.11 **TICKETS €10⁰⁰**

Zaal open: 13.30 u **Rabobankzaal**
Aanvang: 14.00 u

De streektaalmuziek in Achterhoek en Liemers wödt gedomineerd deur mannen.

Streektaalfestival **Plat Gespöld** probeert door zondagmiddag 21 november 2021 verandering in te brengen. De meidenformatie The Nightingirls uut Ulf en zangeres Rowan Langenhof uut Lobith, begeleid deur Stef Woestenenk, zingen de mooiste streektaalliedjes uut disse regio. Prachtig geschoolde stemmen laoten heuren hoe vrouwelek mannenteksten können klinken.

Tiedens Plat Gespöld, ditmaol in de Rabobank Zaal van DRU Industriepark, krig het publiek opni-j de kans uut drij genomineerden de winnaar van **De Gelderse Kleiroze** te kiezen. Joop Boxstart en John te Dorsthorst zörge veur de afsluting van dit biezondere muziekspektakel.

Kiek veur de anleiding töt dit gedich op **'Nooit uitgesproken toespraak'(KLIK)**

Beste bezoeker, laezer,

Op de veurlaesmargen trakteren wi-j de bezoekers altied op koffie of thee met 'n eiges gebakken kuukske, maor dat kan now jammergenog niet deurgaon.

Twee joor geleien hebben jullie flink in de knip gegreppen en goed wat geld in de eerpel-collectebus van OVGG gedaon. Ok dat is now moeilik, maor door hebben wi-j wat op gevonden: a'j op de emmer klik, kom i-j op 'n pagina woor i-j ow waardering veur onze veurlaezers én OVGG in klinkende munt könt umzetten.

Volgend joor haopen wi-j jullie weer life op onze vehalen te können trakteren. Mét koffie of thee én een kuukske!

Van de ni-jste vehalenbundel van Joop Keurentjes zun nog enkele exemplaren te koop bi-j de volgende adressen (**KLIK**):

VVV Uift
Hutteweg 26

Deco Home Hendrixen
Grotestraat 21
Gendingen

Koenders 'het Ware huis'
Hoofdstraat 13
Gaanderen

Welkoop
Uiftseweg 126
Silvolde

klik!

klik!

d'Eigenspraok

Meer as alleen mooie präötjes!